

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดระยองตั้งอยู่ชายทะเลฝั่งตะวันออกของประเทศไทย เป็นเมืองชายทะเลที่ได้รับการขนานนาม ให้เป็นเมืองแห่งกีฬาริรตันโกสินทร์ “สุนทรภู่” ผู้มีผลงานวรรณกรรมประเภทร้อยแก้วที่ยากจะมีผู้ใดมาเทียบเทียม โดยเฉพาะนิทานกลอนสุภาพเรื่อง พระอภัยมณี โดยจากในนิทานเรื่องนี้ คือบริเวณหมู่เกาะน้อยใหญ่ และท้องทะเลที่สวยงามในจังหวัดระยอง

นอกจากความงดงามของธรรมชาติ ระยองยังเป็นแหล่งผลิตอาหารทะเลที่สำคัญ เป็นแหล่งปลูกผลไม้เมืองร้อนที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะ เงาะ ทุเรียน มังคุด และยังเป็นที่ตั้งของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจแห่งใหม่ของประเทศ ทางหลวงสายสำคัญจากทุกภูมิภาคที่มุ่งหน้าสู่เมืองระยองถูกจัดสร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ภาคอุตสาหกรรม แต่ขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ให้การเดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดระยองรวดเร็วและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

จังหวัดระยองมีคำขวัญว่า “ผลไม้รสล้ำ อุตสาหกรรมก้าวหน้า น้ำปลารสเด็ด เกาะเสม็ดสวยหรู สุนทรภู่กวีเอก” ซึ่งเป็นสะท้อนความพร้อมของจังหวัดระยองในด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถเป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างจังหวัด และนักท่องเที่ยวจากชาวต่างชาติ เข้ามาสัมผัสความสวยงาม ของธรรมชาติ ที่มีทั้งทะเล และน้ำตก รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีเอกลักษณ์และรสชาติของผลไม้ที่มีรสอร่อยแบบตะวันออก ที่มีสภาพพื้นที่ ดินชายทะเล มีปริมาณน้ำฝน และอุณหภูมิ พอเหมาะแก่การเจริญเติบโต ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมมีผลผลิตที่มีคุณภาพดี ด้วยเหตุนี้ในช่วงฤดูของผลไม้จึงมีนักท่องเที่ยว จากต่างจังหวัด เข้ามาเยี่ยมชม ชิมผลไม้สดๆจากสวนอย่างต่อเนื่อง สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องมากมาย การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ที่ได้เข้ามาสัมผัสความเป็นธรรมชาติจากสวนผลไม้โดยตรง ได้ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ หรืออยู่พักกับเกษตรกรในลักษณะ โฮมสเตย์ ศึกษาศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนการประกอบอาชีพการเกษตรอื่นๆเช่น การกรีดยางพารา วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียน ที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัว และยังได้มีโอกาสชื่นชมธรรมชาติอื่นๆด้วยเช่น ท้องทะเล และหาดทรายที่สวยงามจังหวัดระยอง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดระยองกระจายอยู่ในหลายอำเภอ เช่น อำเภอบ้านค่าย วังจันทร์ เขาชะเมา เมืองระยอง แกลง บ้านฉาง ซึ่งแต่ละอำเภอ จะมีจุดเด่นที่แตกต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศ ที่มีความหลากหลาย อันเป็นเสน่ห์ของจังหวัดระยอง นอกจากแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงเกษตรแล้วยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงวัฒนธรรม อีกหลากหลายทำให้ระยองจึงเป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยว รวมถึงการได้รับการสนับสนุนด้านการบริการ อื่นๆจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง และธุรกิจภาคเอกชน หอการค้าจังหวัดระยอง ด้วยเหตุนี้การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดระยอง เพื่อทราบถึงข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการพัฒนาและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งด้านเกษตรกรรมและนักท่องเที่ยว รวมถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นประเด็นที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดระยองให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป (สำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง 2558)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดรายได้ทั้งผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวและเกษตรกร รวมถึงชุมชนในท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวเข้ามาจ่าย ทำให้เกิดเงินหมุนเวียนสู่ท้องถิ่น ชุมชน โดยปี 2554 มีจำนวนผู้มาเยี่ยมชมเยือนจังหวัดระยอง จำนวน 4,583,551 คน แบ่งเป็นผู้มาเยี่ยมชมเยือนชาวไทย จำนวน 14,336,032 คน และผู้มาเยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศจำนวน 247,519 คน ทำรายได้กว่า 17,891 ล้านบาท

จากเหตุผลข้างต้น การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดระยอง จึงมีความสำคัญเพื่อให้ได้ถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการให้บริการและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีความยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสังคมและเศรษฐกิจของผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว
- 2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดระยอง
- 2.3 เพื่อศึกษาความต้องการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2.4 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดระยอง ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

3.1 สภาพพื้นฐานด้านสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ สมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรและตำแหน่งทางสังคม ความรู้ความ

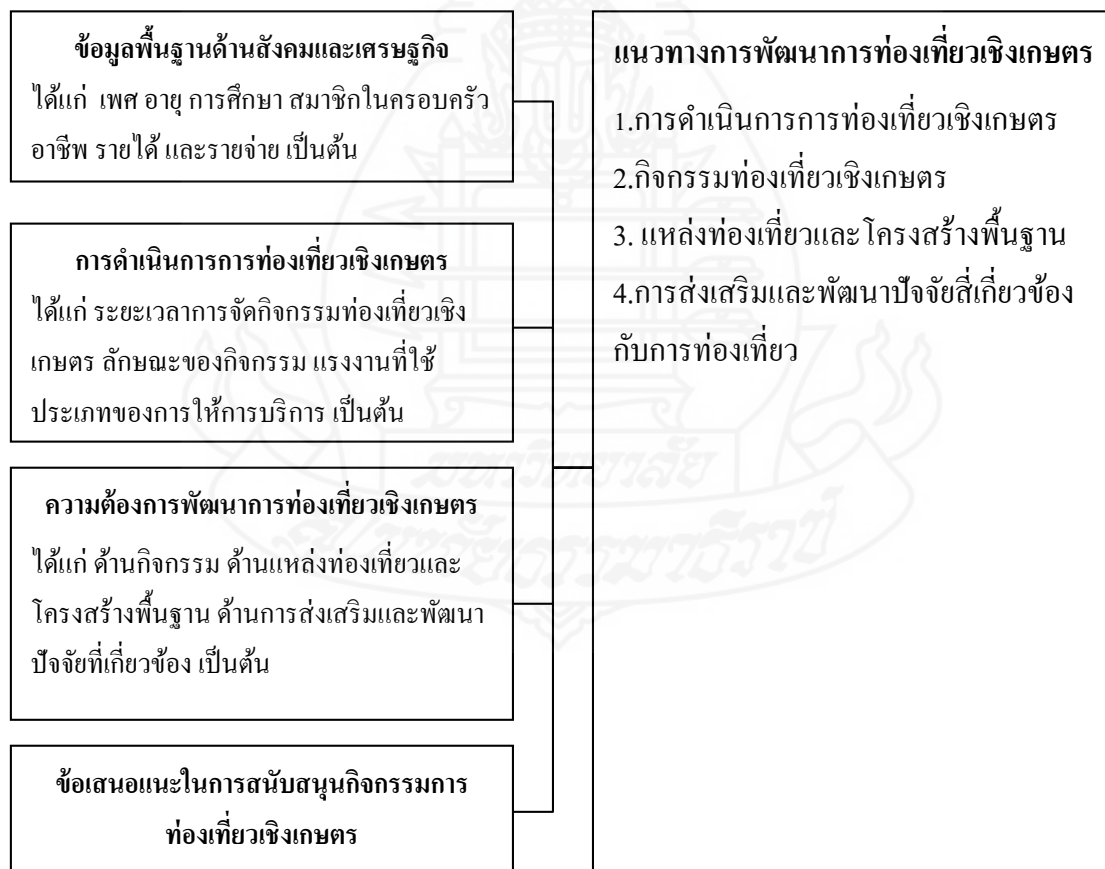
เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เครือข่าย และความสัมพันธ์ของแต่ละแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร

3.2 สภาพพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ จำนวนสมาชิก แรงงาน พื้นที่ถือครองการเกษตร
อาชีพ รายได้ ชนิดพืช ที่ปลูก สภาพพื้นที่ การปลูกและดูแลรักษา ปริมาณผลผลิต ความต้องการการ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและช่องทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.3 การดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ระยะเวลาการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิง
เกษตร ลักษณะของกิจกรรม แรงงานที่ใช้ ประเภทของการให้บริการ เป็นต้น

3.4 ความต้องการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ด้านกิจกรรม ด้านแหล่ง
ท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังแสดง
ในภาพ

3.5 ข้อเสนอแนะในการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เพื่อจะศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดระยอง โดยเก็บข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดระยอง ได้แก่ สวนยายดา สวนปาหนัน สวนผู้ใหญ่มักร สวนคุณไพบูลย์ สวนแสงแดด สวนลำดวน สวนลุงทองใบ สวนผู้ใหญ่เสียด สวนคุณพิชัย สวนบ้านเรา สวนคุณน้อย สวนสุภัทราแลนด์ สวนประสมทรัพย์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และผู้สูงอายุบ้านจำรุง สวนละไม สวนสุปัญญา โดยแบ่งออกเป็น (1) แหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ ได้แก่ สวนสุภัทราแลนด์ (800 ไร่) สวนละไม (500 ไร่) สวนบ้านเรา (100 ไร่) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและผู้สูงอายุบ้านจำรุง (เป็นกลุ่ม) (2) สวนขนาดกลาง ได้แก่ สวนลุงทองใบ (50 ไร่) สวนคุณไพบูลย์ (50 ไร่) และ (3) สวนขนาดเล็กที่มีพื้นที่น้อยกว่า 50 ไร่ ได้แก่ สวนยายดา สวนปาหนัน สวนผู้ใหญ่มักร สวนแสงแดด สวนลำดวน สวนผู้ใหญ่เสียด สวนคุณพิชัย สวนคุณน้อย สวนประสมทรัพย์ สวนสุปัญญาและนักท่องเที่ยว ประชากรที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในช่วงเดือน พฤษภาคม - มิถุนายน 2558 จำนวน 160 ราย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวนาชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้มาทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

5.2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง กระบวนการหรือรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดระยองที่มีเตรียมความพร้อมด้านคน การพัฒนาคน ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด รวมทั้งการจัดรูปแบบกระบวนการในการให้บริการนักท่องเที่ยว

5.3 ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง องค์ความรู้และความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดระยองในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล

5.4 ความต้องการ หมายถึง ระดับความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดระยองในด้านการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวด้านการก่อตั้งกลุ่มในชุมชนด้านการบริหารจัดการและด้านการประชาสัมพันธ์

5.5 การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การวางแผนและการดำเนินในด้านการจัดสรรงบประมาณการรักษากฎระเบียบของแหล่งท่องเที่ยวการบำรุงดูแลรักษาการรักษาความปลอดภัยการจัดสาธารณูปโภครวมถึงการจัดบริการในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้มีความพร้อมต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

5.6 การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.7 การพัฒนาคน หมายถึง การเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้คนในจังหวัดระยอง ในด้านความรู้เกี่ยวกับเกษตรปลอดสารพิษ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของกลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.8 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเตรียมความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในการปรับปรุงพื้นที่ทำการเกษตร บุคคลากร การจัดการคุณภาพและราคาของผลผลิตทางการเกษตรการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมอันเป็นผลจากการท่องเที่ยว การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมความสะอาดและกมณาคม

5.9 การพัฒนาการประชาสัมพันธ์และการตลาด หมายถึง การเตรียมความพร้อมด้านการสื่อสารถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวให้ได้รับรู้ข้อมูลและให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในด้านการพัฒนาฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้เป็นปัจจุบัน การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวแก่ชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.10 สถานประกอบการการท่องเที่ยว หมายถึง สวนผลไม้ โฮมสเตย์หรือรีสอร์ท ที่ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดระยอง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 สามารถนำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและแนวนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดระยอง

6.2 สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานกำหนดหน่วยงานภาครัฐและเอกชนนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบยั่งยืน

6.3 สามารถใช้เป็นสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการให้บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของผู้ประกอบการหรือผู้เกี่ยวข้อง